

ก้าวข้าม อคติ ทางเชื้อชาติ

ครู และ โรงเรียนไทย ที่รับ เด็กพม่า เข้าเรียน

วันที่ ๒๑ - ๒๒ มกราคม ที่ผ่านมา โครงการสิทธิมนุษยชนศึกษา โดย คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อความยุติธรรมและสันติ (ยส.) ได้ลงพื้นที่เพื่อ “รับฟัง” และ “เรียนรู้” การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในโรงเรียนในจังหวัดระนอง ที่รับเด็กพม่าที่มีความสามารถในการปรับตัวได้แล้วให้เข้ามาเรียนในโรงเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในพื้นที่ และเรียนร่วมกับเด็กไทย ทำให้ได้รับรู้ว่าแม้เราจะให้การศึกษากับเด็ก แต่ก็ไม่ได้จำกัดการศึกษาเฉพาะเด็กไทยเท่านั้น เพราะอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ไม่ว่าจะเป็เด็กเชื้อชาติไหน หรือไม่มีสัญชาติ ก็ควรได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน การลงพื้นที่ครั้งนี้ได้มีการแลกเปลี่ยนและรับฟัง ทั้งการเปิดใจกว้างทัศนคติที่มีต่อเด็กพม่า ความรู้สึกของครูผู้สอน รวมถึงปัญหาของระบบการศึกษาในปัจจุบัน สิ่งที่ได้มาจากการลงพื้นที่ครั้งนี้ นับเป็นสิ่งที่มีความค่าและควรบอกเล่าให้สังคมไทยในวงกว้างได้รับรู้และนำไปคิดต่อได้อย่างมีประโยชน์

โรงเรียนบ้านบางกลาง

คณะของเราเดินทางเข้าเยี่ยมชมโรงเรียนบ้านบางกลางเป็นแห่งแรก ซึ่งได้รับการอำนวยความสะดวกจากคุณ ผนทิพย์ สีนเกิดสุข และซิสเตอร์ประภัสสร ศรีวรกุล จากองค์การเยซูอิตสงเคราะห์ผู้ลี้ภัย (JRS) จังหวัดระนอง

โรงเรียนบ้านบางกลาง นับเป็นตัวอย่างภาคปฏิบัติของการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในโรงเรียนอย่างชัดเจนที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดระนอง โดยไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ในเรื่องทฤษฎีที่ว่าด้วยสิทธิเด็ก เราได้เรียนรู้การทำงานในภาคปฏิบัติในพื้นที่ สิ่งที่เราได้เรียนรู้ นั้นเป็นเรื่องของจิตใจที่มีมนุษยธรรม และทำให้เด็ก ๆ ทุกคนได้มีโอกาส ในฐานะที่เป็นลูกหลานของเรา ไม่ว่าจะเด็กคนนั้นจะเชื้อชาติใดก็ตาม ซึ่งก่อนที่โรงเรียนหรือคุณครูจะทำงานมาจนถึงวันนี้ ต้องผ่านการทำความเข้าใจกับสังคมไทย ต้องผ่านอคติทางเชื้อชาติ ต้องทำความเข้าใจในส่วนของคุณครูของโรงเรียนหรือสังคมภายนอกว่าทำไมถึงกล้าที่จะให้โอกาสกับเด็กพม่าได้เรียนหนังสือร่วมกันในโรงเรียนไทย

ที่สำคัญก็คือแม้โรงเรียนบ้านบางกลางจะเป็นโรงเรียนรัฐบาลเล็ก ๆ ในจังหวัดระนอง สถานที่อาจจะไม่ได้กว้างขวางมากมายนัก มีครูคนไทยเพียงแค่ ๕ คน ครูพี่เลี้ยงอัตราจ้าง ช่วยดูแลเด็กเล็กอีก ๑ คน มีนักเรียนจำนวน ๑๐๘ คน แต่โรงเรียนบ้านบางกลางกลับ “กว้างขวาง” ในด้านมนุษยธรรมและเปิดใจกว้างต่อสิทธิมนุษยชน

ขนาดของสถานที่และความทันสมัยของโรงเรียนบ้านบางกลาง คงเทียบไม่ได้กับโรงเรียนใหญ่โตมากมายทั่วประเทศไทย ซึ่งสถานศึกษามากมายหลายแห่ง แม้จะใหญ่โตและทันสมัย แต่จะมีความหมายอันใด หากโรงเรียนแห่งนั้นจะกว้างขวางได้เพียงสถานที่ แต่กลับคับแคบในด้านทัศนคติต่อเพื่อนมนุษย์

อาคารเรียนของเด็กพม่าอยู่ติดกับห้องสมุดของโรงเรียนบ้านบางกลาง โดยมีครูพม่าเป็นผู้สอนคือ “ครูตีสะไซ” โดยปัจจุบันมีเด็กพม่าทั้งหมดประมาณ ๓๙ คน ในอาคารเรียนของเด็กพม่า ถูกแบ่งออกเป็นหลายระดับชั้น กระดานดำถูกตั้งไว้คนละด้าน เพื่อแบ่งชั้นเรียนให้เห็นเด่นชัด โดยด้านในคือชั้น ป.๑ ตรงกลางคือ ป.๒ - ป.๓ ด้านริมอีกด้านคือ ป.๔ ป.๕ ป.๖ และมีเด็กพม่าหลายคนที่ได้เข้าเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทยแล้ว

ขณะที่เดินเข้าไปดูในอาคารเรียน เด็กหลายคนกำลังอ่านหนังสือไทยอย่างขะมักเขม้น แววตาใฝ่รู้ของเด็กๆ เป็นเหมือนแววตาของเด็กอีกจำนวนไม่น้อยที่ต้องการความรู้เพื่ออนาคตของตนเอง ซึ่งพวกเขาคงไม่รู้เช่นเดียวกันว่าอนาคตของพวกเขาบนแผ่นดินอื่นจะเป็นอย่างไร

ครูตีสะไซสอนทั้งภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และประวัติศาสตร์พม่า ตัวครูตีสะไซเองสามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้เหมือนคนไทย ครูตีสะไซบอกว่า “ที่นี่ไม่ค่อยมีปัญหาระหว่างเด็กไทยกับเด็กพม่า เด็กพม่าทุกคนจะเข้าแถว ไหว้พระ กินนม และก็เล่นพร้อมกัน ช่วงบ่ายมีคู่มือภาษาไทย คู่มือพจนานุกรม ตอนนี้เด็กพม่าก็พูดไทยได้ ทุกคนเข้าใจภาษาไทย เรียนร่วมกับเด็กไทยได้ปกติ เรียนเล่นร่วมกัน ออก

กำลังกาย เข้าแถวก็ร่วมกัน เด็กพม่าจะมีปัญหาส่วนใหญ่นี้คือเรื่องค่ารถ ค่าเดินทาง มาเรียนหนังสือ พ่อแม่มีเงินก็มาโรงเรียน ถ้าพ่อแม่ไม่มีเงินก็ไม่ได้มาโรงเรียน”

อาจารย์วิสิทธิ์ จันทร์รุ่งรัมย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบางกลาง บอกว่า “ครูก็ต้องปรับตัว และต้องคอยตอบคำถามจากผู้ปกครองและสังคมไทยด้วย ในเรื่องการเรียนการสอนให้เด็กพม่า หลายครั้งในช่วงแรกๆ ที่ผู้ปกครองคนไทยอาจจะไม่เข้าใจ ถามว่าทำไมรับเด็กพม่ากลายเป็นโรงเรียนพม่า ไม่ใช่โรงเรียนไทยแล้ว” ผอ.วิสิทธิ์อธิบายว่า “ถ้าลูกคุณไม่รู้หนังสือ เด็กอื่นๆ ก็เหมือนลูกเรา เราจะคิดยังไง ถ้าให้เขารู้หนังสือปัญหาอาจจะน้อยกว่า เราต้องถ้อยทีถ้อยอาศัย พ่อแม่เด็กไทยบางครั้งก็ต้องไปอาศัยแรงงานพม่าเหมือนกัน ช่วยทำงาน ก็ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ก็มีเรื่องการสื่อสารภาษาที่ยังไม่ชัดเจนเท่านั้น การสื่อสารย่อมไม่เหมือนเด็กไทย คือเรียนร่วมกันได้ แต่จะให้สมบูรณ์แบบร้อยเปอร์เซ็นต์คืออ่านออก เขียนได้ คงเป็นไปไม่ได้”

การทำดีไม่ใช่เรื่องง่าย การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ต้องเผชิญกับคำถามมากมายที่ต้องอธิบายให้สังคมเข้าใจ ต้องเผชิญกับอคติและความคับแคบของสังคมไทย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบางกลางกล่าวว่า “ที่ทำงานเพื่อมนุษยธรรม ยังมีอีกหลายอย่างที่เรากำลังทำ เช่น เรื่องพระราชบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญ นโยบายการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสัญชาติ หรือเชื้อชาติใด ก็ควรได้รับการศึกษา ที่โรงเรียนบ้านบางกลาง นอกจากจะรับเด็กพม่าเข้าเรียนแล้ว ก็มีเด็กพิการซ้ำซ้อน พิการทางการเรียนรู้อีก

พิการทางด้านร่างกาย หรือ ออทิสติก ก็เรียนร่วมกับเด็กปกติ ครูพิเศษที่นั่นไม่มี แต่มีศูนย์การศึกษาพิเศษที่จะมาคอยช่วยเหลือดูแล เด็กพิการทางร่างกาย พูดไม่ได้ก็มีปัญหาเยอะ รับผิดชอบเลย เราไม่ได้หวังผลร้อยเปอร์เซ็นต์ เพียงแต่ให้เขาแสดงออกบ้าง จะรู้หรือไม่ก็อีกเรื่องหนึ่ง แต่เขาก็มีพัฒนาการให้เราเห็น จากวันแรกไม่ได้เลย ตอนนั้นเขาก็ดีขึ้น”

คุณครูฉวีวรรณ พงศ์พิริยะเกียรติ บอกว่า “ตอนแรกๆ ที่รับเข้ามาเรียนนี่ไถ่ถอนนะ บอกว่าเด็กไทยตั้งเยอะแยะ ต้องดูแลเด็กไทย ทำไมต้องรับเด็กพม่าเข้ามาเป็นภาระอีก เราต้องช่วยเหลือเด็กไทยของเราก่อน เราก็คิดแบบเห็นแก่ตัว แต่พอรับเข้ามาอยู่บ๊ีบ ก็ดูกันไป ก็เห็นว่าเขาน่าสงสารนะ เราก็คิดว่า ต่อไปภายหน้า เขาก็ต้องอยู่ในเมืองไทย ถ้าเราไม่สอนเขา เขาก็เป็นปัญหาของเมืองไทย เราก็จำเป็นต้องสอนเขา ให้เขาเรียนรู้ เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับเราได้ เราก็สอนทั้งคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ทั้งหมด เราจะไม่นั่งว่าคุณจะต้องมีความรู้ คุณ

จะต้องเก่ง แต่ว่าคุณจะต้องรับผิดชอบต่อสังคม คุณจะ ต้องสามารถเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการช่วยเหลืออยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เพราะเราถือว่าพวกนี้คือคนกลุ่มหนึ่งที่จะมาอยู่ร่วมกับเราต่อไปในภายหน้า เขาต้องเป็นคนดี เวลาเราสอนความรู้ เราก็ให้เต็มที่เท่ากับเด็กไทย ไม่มีการแบ่งแยกว่าไทยหรือพม่า จนกระทั่งปัจจุบัน เราไม่มีความรู้สึกว่าเป็นพม่า หรือนี่คือไทย แต่เราสอนในฐานะที่เป็นเด็กคนหนึ่ง”

คณะของเราเดินออกจากโรงเรียนบ้านบางกลางพร้อมความรู้สึกที่เต็มมากมายที่ได้รับ คุณครูโรงเรียนบ้านบางกลางทุกคนกำลังสร้างประวัติศาสตร์ฉบับใหม่ให้สังคมไทยและการศึกษาไทย แม้จะต้องยอมรับว่าชีวิตครูและผลตอบแทนนั้นน้อยนักเมื่อเทียบกับเงินเดือนในอาชีพอื่น และหลายเรื่องได้สร้างความอดัดใจในชีวิตครูอยู่บ้าง แต่สิ่งที่เด็กและเยาวชนทั้งไทยและพม่าได้รับในวันนี้ ล้วนมีค่ามากกว่าเงินเดือนครูและยศตำแหน่งทางการศึกษาใดๆ เพราะโรงเรียนบ้านบางกลางกำลังทำให้เด็กไทยรุ่นใหม่ไม่มีอคติทางเชื้อชาติ ไม่มีการแบ่งแยกความเป็นคนออกจากกัน ซึ่งสิ่งนี้โรงเรียนใหญ่โตมากมายทั่วประเทศยังไม่เคยคำนึงถึงเลยแม้แต่บ่อย

โรงเรียนระนองพัฒนามิตรภาพที่ ๖๐

ช่วงบ่ายของวันแรก คณะของเราเดินทางเข้าเยี่ยมโรงเรียนระนองพัฒนามิตรภาพที่ ๖๐ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เปิดรับเด็กพม่าเข้าเรียนเช่นเดียวกัน เนื้อที่ของโรงเรียนดูกว้างขวาง สนามฟุตบอลในช่วงที่เราไปกำลังถูกเปลี่ยนเป็นลานแสดงคอนเสิร์ตของวงดนตรีลูกทุ่งชื่อดัง อีกไม่นานเสียงเพลงคงดังก้องไปทั่วบริเวณนี้ เด็ก ๆ ทั้งไทยและพม่าต่างกำลังตื่นเต้นดีใจและอยากเห็นหน้านักร้องลูกทุ่งที่กำลังเดินทางมาถึง

เด็กหลายคนเห็นรถของเราแล้วคิดไปว่าเป็นรถของนักร้องเพลงลูกทุ่ง พวกเขาวิ่งเข้ามาล้อมรถและอยากเห็นหน้าคนที่อยู่ในรถ ซึ่งพอเปิดประตูรถมาพวกเขาก็ต้องเสียใจที่คนในรถไม่ใช่คนร้องชื่อดัง แต่กลับกลายเป็นหนุ่มน้อยและสาวน้อยที่ความหนุ่มสาวเหลือน้อย และรูปร่างหน้าตาไม่ค่อยงดงามสักเท่าไร..แล้ว

เด็ก ๆ ก็ถอนหายใจและวิ่งแตกฮือหนีไปอย่างรวดเร็ว ก็ไม่รู้ ว่าเด็ก ๆ ตกใจหรือเสียใจที่ได้พบคณะของเรา

โรงเรียนระนองพัฒนามิตรภาพที่ ๖๐ เป็นโรงเรียน ระดับประถมศึกษาตอนต้น ตั้งแต่ ป.๑ - ป.๖ มีครูทั้งหมด ๒๔ คน จำนวนนักเรียน ๔๗๑ คน มีเด็กพม่าประมาณ ๑๓๐ คน โดยโรงเรียนระนองพัฒนามิตรภาพที่ ๖๐ มี เจื้อนใจในการรับเด็กพม่าที่พูดไทยได้เท่านั้น เพราะใน ชีวิตประจำวันที่โรงเรียนต้องใช้การสื่อสารภาษาไทย ถ้า พุดไทยไม่ได้ก็จะเป็นปัญหากับครูและเพื่อนนักเรียน คนอื่น ๆ สิ่งที่โรงเรียนแห่งนี้ต้องเผชิญก็คือ คำถาม มากมายจากผู้ปกครองที่ไม่เข้าใจว่าทำไมต้องรับเด็ก พม่าเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กไทย

อาจารย์สาวคนดี สวัสดิ์ หัวหน้าฝ่ายบริหารของ โรงเรียน บอกว่า "ปัญหาที่ได้รับผลกระทบคือผู้ปกครอง ไม่ค่อยเข้าใจ และแสดงความไม่พอใจมากนักที่รับเด็ก พม่าเข้ามาเรียนในโรงเรียน เขาหาว่าลูกหลานของเขา ต้องมาเรียนร่วมกับนักเรียนพม่า ฉะนั้น เมื่อลูกของเขา ต้องเข้ามาเรียนในโรงเรียนนี้ ถ้าพ่อแม่มีฐานะหน่อย เขาจะให้ลูกไปเรียนที่อื่น ไม่ให้เข้ามาเรียนในโรงเรียน ของเรา เพราะเขาบอกว่าโรงเรียนของเราเป็นโรงเรียนพม่า เราพยายามที่จะทำความเข้าใจ ผู้ปกครองบางคนก็เข้าใจ บางคนก็ไม่เข้าใจมากนัก

เด็กพม่าที่มาเรียนในโรงเรียนนี้ส่วนมากเป็นเด็กดี มีความรับผิดชอบสูง ค่อนข้างจะเก่ง ไม่สร้างปัญหาให้ ครูและโรงเรียน ช่วยเหลือครูและโรงเรียนได้เป็นอย่างดี และเด็กหลายคนสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน เราก็มุ่งใจใน ส่วนนี้ มีเปอร์เซ็นต์น้อยที่ไม่ค่อยรับผิดชอบ ค่อนข้างที่ จะติงว่าเด็กไทยที่เราสอนอยู่ด้วยซ้ำไป"

สิ่งหนึ่งที่ต้องยอมรับก็คือ ความแตกต่างทาง ด้านอายุและวุฒิภาวะของเด็กพม่าและเด็กไทยในโรงเรียน อย่างเช่น ในระดับอนุบาล เด็กไทยอายุประมาณ ๖ ปี แต่เด็กพม่าอาจจะอายุ ๑๐ - ๑๑ ปีแล้ว ซึ่งทุกโรงเรียน ที่รับเด็กพม่าจะเห็นข้อแตกต่างอันนี้

อาจารย์สุจิตรา อุตัยแสง อาจารย์ฝ่ายปกครอง "เด็กไทยอนุบาล ๖ ขวบ ขณะที่เด็กพม่า ๑๐ - ๑๑ ขวบ มันต่างกัน อายุที่ห่างกันมาก พม่าตัวโตกว่า เด็กพม่า ช่วยทำงานดีมาก ช่วยครูได้มากทีเดียว ตอนนั้นนักดนตรี เด็กพม่าเกือบครึ่ง เป็นดรัมเมเยอร์ หรืออย่างในโครงการ To Be Number One ก็คัดเลือกเด็กพม่าเป็นตัวแทน ในการถวายพวงมาลัย ผู้ปกครองก็บอกว่าทำไมเลือก เอาเด็กพม่าเป็นตัวแทนของคนไทย ซึ่งเรายืนยันว่าเรา เลือกเอาเด็กที่ดี เรียบร้อย"

"เมื่อเดินเข้ามาในโรงเรียน ในความเป็นครูไม่เลือก ว่าเป็นเด็กไทยหรือเด็กพม่า โรงเรียนเรามีข้อแม้คือ ต้องเป็นคนดี ถ้าไม่ดี เราไม่ให้เรียน ไม่ว่าจะพม่า หรือไทย เราต้องต้อนรับเพื่อนบ้าน ตามสิทธิของพวกเขา คนทุกคนควรได้รับสิทธิ เราต้องทำเพื่อไม่ให้เขาว่าเรา ได้ว่าเราแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝ่ายพวกเขาพวกเขา"

ครูบางท่านบอกว่า "เมื่อเรารับเด็กนักเรียนพม่าเข้า มาแล้ว มีอยู่ช่วงหนึ่งหน่วยงานฝ่ายความมั่นคง คือฝ่าย ทหารเข้ามาไต่ถามเกี่ยวกับโรงเรียนเลยว่า คุณทำได้ยังไง ทำไม่ไม่คำนึงถึงความมั่นคง เราก็บอกว่าเราต้องรับ ตามหน้าที่ หน้าที่ที่ต้องสอนเด็ก เด็กที่อยู่ในเมืองไทย ต้องได้รับการศึกษา ก็ได้แต่บอกว่า ถ้าอย่างนั้นก็ให้ หน่วยงานต่อหน่วยงานไปประสานงานก็แล้วกัน เรา มีหน้าที่สอน เราก็บอก คุณจะให้รับหรือไม่รับ คุณก็

ต้องไปคุยกันเอง ถ้ามีนักเรียนมา เราก็ต้องรับ นี่คือประสบการณ์ตรง ระดับ
นายทหารเข้ามาที่โรงเรียนเราเลย”

ก่อนลาจากโรงเรียนระนองพัฒนามิตรภาพที่ ๖๐ คณะของเราได้พูดคุย
กับคุณครูหลายท่านนอกห้องประชุมอีกพอสมควร มองไปยังสนามฟุตบอล เวที
คอนเสิร์ตถูกตั้งขึ้นเรียบร้อยแล้ว นักร้องเพลงลูกทุ่งมาเล่นคอนเสิร์ต เสร็จแล้ว
ก็กลับไป คณะของเราก็เช่นเดียวกัน เรามาเยี่ยมเพียงวันสองวันแล้วก็ต้องจากไป
แต่ครูในพื้นที่ต้องทำงานของตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง และคงต้องเผชิญกับ
คำถามอีกมากมายจากสังคมไทยต่อไปอีกยาวนาน

มองไปด้านหน้าของโรงเรียน ประตูโรงเรียนแห่งนี้ยังคงเปิดกว้างเสมอ
สำหรับผู้แวะผ่านไปมา ไม่ว่าเขาคนนั้นจะเป็นใคร จะเป็นนักร้องลูกทุ่ง คน
ทำงานเพื่อสังคม คนพม่า หรือคนไทย หรือว่าแท้ที่จริงแล้ว สิ่งสำคัญก็อยู่ตรง
นี่นี่เอง...

โรงเรียนบ้านทุ่งหวาง

วันที่สองของการเดินทางเริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง เราเดินทางไปยังโรงเรียนบ้านทุ่งหวาง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการ
เรียนการสอนเชิงพหุวัฒนธรรม หรือการเรียนร่วมระหว่างนักเรียนไทยและพม่า โดยมีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต
ชายแดนไทย-พม่า จังหวัดระนอง องค์การยูนิเซฟประเทศไทย (JRS) เป็นผู้สนับสนุน ปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียน
บ้านทุ่งหวางได้เอื้อเฟื้อสถานที่ของโรงเรียน จัดเป็นห้องเรียน ๒ ห้อง เพื่อให้ครูชาวพม่าทำการสอนนักเรียนพม่า
ระดับอนุบาล ๑ ถึงประถมศึกษาปีที่ ๔ ซึ่งเด็กพม่าที่มีความสามารถเขียนหรืออ่านภาษาไทยได้แล้ว จะได้รับการ
พิจารณาให้เข้าเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนไทย ปัจจุบันมีเด็กพม่าที่เรียนร่วมกับเด็กไทยประมาณ ๓๑ คน และเรียนใน
ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตบ้านหวางประมาณ ๖๙ คน

โรงเรียนบ้านทุ่งหวางเป็นโรงเรียนขยายโอกาส
ทางการศึกษา เปิดตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นมัธยม
ศึกษาปีที่ ๓ มีความโดดเด่นในด้านการดูแลเด็กนักเรียน
การร่วมกิจกรรม ให้โอกาสเท่าเทียมกัน มีแนวทางการ
จัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรม กรณีเด็กผู้อพยพ
ชาวพม่า โดยได้รับความร่วมมือจาก ดร.โสฬส ศิริไสย

และ ดร.ชิตชยางค์ ยมาภัย จากสถาบันภาษาและ
วัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล และ
International Organization of Migration (IOM) /
UNICEF

อาจารย์ชวณะ คำกล้า ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้าน
ทุ่งหวาง บอกว่า “เราจัดการเรียนการสอนให้อยู่ร่วมกัน
ในสังคม ให้อยู่ดีกินดีเท่าเทียมกันและปลูกฝังจิตสำนึก
ความรู้สึที่ดีให้เด็กพม่า เกณฑ์รับเด็กพม่าคือต้องรู้
ภาษาไทย ปัญหาที่มีบ้างในเรื่องของพัฒนาการ เพราะ
เด็กพม่าส่วนใหญ่กำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่น ขณะที่เด็กไทย
ยังอยู่ในวัยเด็ก”

“กิจกรรมของโรงเรียนจะไม่มีแตกต่าง อย่าง
วันครู จะไม่มีการแยกว่านี่เด็กพม่าหรือเด็กไทย ทุกคน
เสมอภาคกันหมด เด็กขึ้นไปไหว้ครูคนเดียวกัน แล้ว
ห้องเรียนของเด็กพม่า เราถือว่าเป็นห้องเรียนพิเศษห้อง
หนึ่ง แม้เราจะไม่ได้ดูแลเรื่องการเรียนการสอน แต่การ

ประสานงานภายใน ถ้ามีกิจกรรมอะไรเราก็ให้ทำเหมือนกัน ไม่มีความต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นวันไหว้ครู วันสำคัญต่างๆ เราก็จัดให้เหมือนกัน ซึ่งจะนำไปสู่การเคารพกันและกัน”

“โรงเรียนมีความกังวลในด้านข้อกฎหมายที่โรงเรียนไม่ได้เปิดเป็นศูนย์ แต่ให้ศูนย์มาใช้สถานที่ เรามองในแง่ของมนุษยธรรมมากกว่า เพราะเราเป็นส่วนของการจัดการศึกษา วัตถุประสงค์คือเรื่องจัดการศึกษา เราคิดว่าเราเองเป็นผู้ให้บริการสถานที่”

โรงเรียนบ้านทุ่งหวางได้รับความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่นและชุมชนเป็นอย่างดี เด็กพม่าเรียนร่วมกับเด็กไทยได้อย่างไม่มีปัญหา และที่นี้ไม่มีปัญหากับผู้ปกครองของเด็กไทย

ในด้านของครู “ต้องคุยกับครูเรื่องความร่วมมือของเด็กที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนของเรา นอกจากความร่วมมือก็เป็นเรื่องพฤติกรรม เด็กพม่าทั้ง ๓๑ คน ที่เรียน

อยู่ตอนนี้ การอ่านออกเขียนคล่องนี่ค่อนข้างสูง เพราะเขาได้รับการเตรียมความพร้อมมาบ้างแล้ว การเรียนรู้ค่อนข้างเร็ว เด็กพม่าได้เรียนหลักสูตรคณิตศาสตร์ ภาษาพม่า ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะสำเนียงอังกฤษของเขาดีกว่าของคนไทย ชัดเจนกว่าคนไทย”

ที่โรงเรียนบ้านทุ่งหวางคณะของเรามีเวลาน้อยด้วยความบีบรัดของเวลาและเกรงใจต่อภารกิจของผู้อำนวยการโรงเรียน แต่เวลาน้อยนิดที่ได้พูดคุยกันนั้น ก็ทำให้เราได้มองเห็นถึงความพยายามในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบและสันติ

หลังจากนั้นมีโอกาสเดินเข้าไปเยี่ยมชมศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชายแดนไทย-พม่า มองเห็นเด็กพม่าคนหนึ่งกำลังสอนเพื่อนๆ อยู่หน้ากระดานดำ ทุกคนกำลังตั้งใจเรียนและอ่านออกเสียงด้วยความมุ่งมั่น หยิบแผ่นพับเล็กๆ ติดมือมาจากห้องประชุม มองไปเห็นประโยคที่บอกว่า “เด็กทุกชาติทุกภาษา สามารถเป็นมิตรกันได้เสมอ” และ “เราต้องเข้าใจร่วมกันว่า การให้การศึกษ การให้ความเป็นธรรมต่อเขาในฐานะเพื่อนมนุษย์ ไม่ใช่กระบวนการทำให้พม่ากลายเป็นไทย แต่เป็นการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม ทำให้เขาสามารถอยู่ในภาวะเบียดเบียนของประเทศเราได้”

หลังจากอ่านประโยคเหล่านี้จากสิ่งพิมพ์ของโรงเรียนบ้านทุ่งหวางแล้ว ทุกอย่างก็พลันสว่างแจ้งอยู่ในใจ แล้วเราก็จากโรงเรียนบ้านทุ่งหวางมาด้วยรอยยิ้ม

โรงเรียนเอกศิลป์ราษฎร์พัฒนา

โรงเรียนเอกศิลป์ราษฎร์พัฒนา เป็นโรงเรียนเล็กๆ อีกแห่งหนึ่งที่เปิดรับเด็กพม่าเข้าเรียนร่วมกับเด็กไทย เปิดตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มีครู ๗ ท่าน นักเรียน ๑๔๒ คน โดยมีเด็กพม่าเรียนอยู่ในระดับชั้น ป.๑ - ป.๓ จำนวนประมาณ ๘๐ คน นับเป็นสัดส่วนก็คือโรงเรียนนี้มีเด็กพม่าเกินครึ่ง โดยครูน้อยที่โรงเรียนนี้เป็นผู้หญิงทั้งหมด มีเพียงผู้อำนวยการโรงเรียนเท่านั้นที่เป็นผู้ชาย

ครูดารณี เพชรคง ครูชำนาญการ สอนที่โรงเรียนมา ๓๐ กว่าปี บอกว่า “เด็กพม่าเยอะจนกระทั่งหลายคนเรียกว่าเป็นโรงเรียนพม่า ผู้ปกครองบางคนก็ไม่เข้าใจ เป็นบางคนนะ เข้าใจก็มี ไม่เข้าใจก็มี อคติก็มีบ้าง จะว่าไม่มีก็ไม่ใช่ ครูคุ้นเคยกับเด็กๆ สงสารเขา รักเท่ากัน จิตใจไม่ได้แบ่งแยกว่าเขาเป็นพม่าหรือเด็กไทย ในห้องเรียนเรามีแต่ครูกับนักเรียน ไม่ได้มีนี่คนไทยนั่นคนพม่า คนไหนดีก็ว่าดี เด็กไทยไม่ดีเราก็ดูไม่ดี เราจะไม่ลำเอียง หลายคนรับผิดชอบงานได้ดี สอนระดับ ป.๕ ป.๖ คือปัญหาไม่ค่อยเยอะ แต่จะมีปัญหามากๆ ก็ในช่วงชั้น ป.๑ ป.๒ คือช่วงเข้ามาใหม่ๆ”

ครูบางท่านบอกว่า “ปัญหาเหมือนกันคือ ปัญหาเรื่องวัยของเด็กที่ห่างกันมาก เราก็ไม่ได้เลือกปฏิบัติ ก็ให้ความเสมอภาคกันหมด ไม่ว่าไทยหรือพม่า โรงเรียนส่งเสริมและแนะนำเมื่อเด็กเรียนจบป.๖ จากที่นี่ ไปเรียนต่อที่โรงเรียนอื่นๆ บางครั้งเราต้องตามไปรับรองให้ที่โรงเรียน เขามาตั้งรกรากในระนอง เขาก็ต้องการให้ลูกหลานของเขามีความรู้ ที่นี้รับจากศูนย์ที่อื่นมาก็มี พุคไทยไม่ได้ก็รับก็มี ผ่านล่ามที่เป็นเด็กพม่า เขาก็เรียนรู้ไปเรื่อยๆ ฟีกพูดภาษาไทย”

บรรยายกาศในการพูดคุยที่โรงเรียนเอกศิลป์ราษฎร์พัฒนา อาจจะไม่เหมือนที่อื่นมากนัก เพราะความอึดอัดใจในการทำงานของครูบางท่าน รวมถึงทัศนคติต่อเด็กพม่า

ครูคนหนึ่งบอกว่า “ปวดหัวมาก ปัญหาคือเรื่องกรลัทธิขโมยของเด็กพม่า มีตลอด ล่าสุดขโมยกระเป๋าครู ส่วนนอกโรงเรียน ขโมยที่ตลาด ขโมยเป็นทีม ชุดหนึ่ง ๓ คน บางคนเอาไปซ่อน ขโมยโทรศัพท์แม่ครัวในโรงอาหาร คนชวนคุยไม่ได้หยิบ แต่คนที่สองหยิบ และมีคนที่สามเอาไปซ่อน”

มีความเจ็บเกิดขึ้นหลายครั้งระหว่างการพูดคุย เนื่องจากความอึดอัดคับข้องใจของครูบางท่านในการทำงาน ความอดทนที่นับวันจะลดน้อยถอยลง ค่าตอบแทนน้อยและไม่ได้ได้รับความสนใจไยดี แม้จะเป็นความคับข้องใจในหน้าที่การสอนส่วนบุคคล แต่หลายสิ่ง

สะท้อนถึงระบบการศึกษาไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ชีวิตครูน้อยในโรงเรียนรัฐบาลทุกแห่งแทบจะไม่แตกต่างกันเท่าใดนัก ทั้งเหน็ดเหนื่อย แต่ไม่มีใครใส่ใจ เป็นที่รองรับของระบบใหญ่ที่ไร้ความปราณี อีกทั้งไม่มีใครสนใจและไม่มีใครให้ความสำคัญ

หลายถ้อยคำอาจจะฟังไม่ค่อยรื่นหูเท่าใดนัก เช่น “มนุษย์ธรรมๆ มันกินไม่ได้หรอก พวกคุณเอาแต่มาหาข้อมูล ได้ข้อมูลแล้วก็ไป ไม่ได้มาช่วยเหลือเราจริงๆ จังๆ ช่วยเราได้ไหมล่ะ” แต่สิ่งนี้นับเป็นการลดอัตตาตัวตนของกันและกันได้อย่างดี ไม่ใช่เอากรอบวิธีคิดของตัวเองเราเองเพียงอย่างเดียว

โดยส่วนตัวคิดว่า คนทำงานเพื่อสังคมอันดับแรกที่ต้องมีคือ “การรับฟัง” ซึ่งการ “ฟังเป็น” ไม่ใช่เรื่องง่าย หลายครั้งที่คนทำงานทางสังคมมักจะมียึดติดอยู่กับวิธีการ แนวคิด และทฤษฎีของตัวเอง เลือกรับฟังแต่สิ่งที่ถูกใจเท่านั้น นึกว่าแนวคิดของตัวเองที่ถูกต้องอธิบายความเป็นไปได้ในทุกสิ่ง นับเป็นเรื่องที่ผิดพลาดโดยสิ้นเชิง ถ้าคนทำงานเพื่อสังคมจะยึดแนวคิดที่ตายตัวโดยไม่สนใจฟังคนที่อยู่ในพื้นที่อย่างแท้จริง

การลงพื้นที่จังหวัดระนองครั้งนี้ นอกจากการกินอิมมูนอุ่นแล้ว คณะของเรายังได้รับสิ่งต่างๆ มากมาย เราได้รับประสบการณ์ทั้งทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก และความพยายามต่างๆ มากมายจากคนในพื้นที่ ที่สำคัญคือ เราได้กลับมาทบทวนเส้นทางการทำงานของเราด้วยว่า นับจากนี้ต่อไป...เราจะก้าวไปในทิศทางใด?